

3. DOMAČE BRANJE

Ljudsko slovstvo

PESNIŠTVO:

- *Pripovedne pesmi:*

RIBA FARAONKA

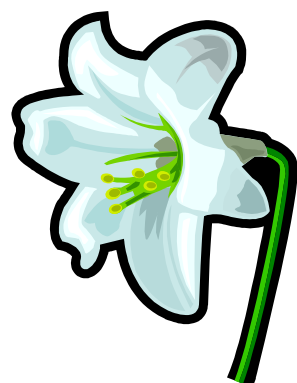
- 1) Iz pesmi so razvidne starodavne predstave, riba naj bi bila simbol življenja in smrti. Omenjeni je potopljeni svet, ki je motiv iz svetega pisma.
- 2) Jezus predstavlja prošnjo ljudi za življenje.
- 3) To pesem so peli, torej je dialog izmenjavanje dveh zborov.
- 4) Povodni mož in Pozejdon sta eno in isto, saj imata oba prevlado nad vodo in ljudmi.

MRTVEC PRIDE PO LJUBICO

- 1) V zgodbo nas vpelje dekle, ki naredi šopek za mrtvega prijatelja. Ta pa se vrne in jo odpelje s seboj v grob.
- 2) Razpoloženje se stopnjuje s prikazovanjem barv šopka in vrvice, nato z lunino in zvezdno svetlobo in na koncu s črnim grobom.
- 3) Zgodba se dogaja na travniku, sredi noči.
- 4) Srečanje se konča s smrtjo dekleta. Grški junaki so pogosto potovali v svet mrtvih.
- 5) Motiv in dogajanje tega besedila (Marožo pride po svojo pupo) je podobno tej pesmi.

GRAŠČAKOV VRTNAR

- 1) LIRSKI UVOD: Vrtnar izpoveduje ljubezen do graščakove hčerke, graščak pa ga zato sovraži.
DRAMATIČNI DOGODKI: Vrtnar je obsojen na smrt. Ko mu odsekajo glavo, vidi to graščakova hčerka in umre.
POMIRUJOČ KONEC: Iz obeh grobov zrasteta ki se na vrhu cerkve združita.
- 2) Graščak obtoži vrtnarja za ljubezen, graščakinja pa miri češ, da si vrtnar ljubezen samo domišlja.
- 3) Bela lilija je simbol nedolžnosti.

roži,

moža

LEPA VIDA

- 1) Njen odhod od doma povzroči socialna stiska in velika žalost. Trpljenje v tujini pa je posledica domotožja in občutka krivde.
- 2) Na sonce in luno se obrača zato, ker potujeta po svetu in vidita, vesa vse, kar se na njem dogaja. Kraljici se ne upa izpovedati, zaradi strahu.
- 3) Naravo predstavljata sonce in luna, in je zaveznica preprostih ljudi in nosi vse odgovore na vsa vprašanja.
- 4) Ljudska pesem je zapisana v preprostejšem jeziku in vsebuje več ponavljan. Prešeren je na koncu pesmi dodal še eno kitico, ki naredi konec še bolj tragičen in okrepi Vidino žalost.
- 5) Stopica v Prešernovi pesmi je JAMB: U – U – U – U – U – je metrična shema pesmi.

ROŠLIN IN VERJANKO

- 1) Materina stiska je uvodni motiv pesmi.
- 2) Mati je kaznovala sina zato, ker je ni ubogal in zaradi slepe ljubezni do moža. V patriarhalni družbi je bila žena podrejena možu in je morala delati samo po njegovih željah in v njegovo dobro.
- 3) Izražena so s ponavljanji in okrasnimi pridevki.

MARIJA IN BRODIK

- 1) Opomin v uvodnem motivu nam pravi, da moramo govoriti lepo in spoštljivo.
- 2) Moč pokaže s hojo po vodi in s pogasitvijo ognja.

TURKI PRED DUNAJEM

- 1) Turki prihajajo proti mestu. Vsi ljudje se jim hočejo pridružiti, ker jih je strah Turkov. Le šolarji – študentje se borijo v imenu svojega cesarja in premagajo Turke.

• *Lirske pesmi*

ZELENI JURI

- 1) Ritmično poudarjena pesem vzbuja veselo in plesno razpoloženje in govori o prihodu Zelenega Jurija, ter ga opisuje in ga obdaja z darovi.
- 2) Jurij prijezdi v zeleni obleki na zelenem konju. Zaželi si stvari, ki so jih na vasi najbolj cenili in so bile zelo pomembne za boljše življenje. Zaželi si stvari od denarja, do najboljše hrane.
- 3) Izrazito je ponavljanje besed v pesmi. Besede, ki so uporabljene v pesmi so hrvaškega izvora, ker je tudi okolje od kod izvira Zeleni Jurij v bližini Hrvaške.

KRESNA

- 1) Hrana, pijača, veselje, in zdravje so izpostavljeni v pesmi.
- 2) Naslednji verzi dokazujejo, da so želje namenjene skupnosti: Da b ga, Bog daj, da b ga, Bog daj, v naše selo dela! /v naše gore dela!/v naše polje dela!
- 3) Ptica je velikokrat uporabljena v ljudskih pesmih, ker prinaša veselje in predstavlja svobodo.

• *Ljubezenske*

Pesmi govorijo o bolečini, večnosti in o ljubezni. V prvih dveh pesmih je rima **abcb**, v četri pa **aabb**. Verz je sestavljen iz 5-ih oziroma 6-ih zlogov.

TRGAJ MI ROŽICE, DELAJ MI PUŠELJČEK IN NA NEBU SIJE ZVEZDICA

- 1) Fant prosi dekle za šopek rož, dekle mu nagaja in pravi, da jih že ima natrgane, a jih mora priti fant sam iskat. Ta res pride, a nje ni. Zato je fant užaljen in jo napoje jok. Dialog je malce ironičen in šaljiv.
- 2) Ker besedilo izvira iz preprostega kmečkega okolja, je napisano v stvarnem jeziku.
- 3) Dekle želi sneti zvezdo z neba in jo dati v prstan, ki bi ga podarila svojemu fantu.

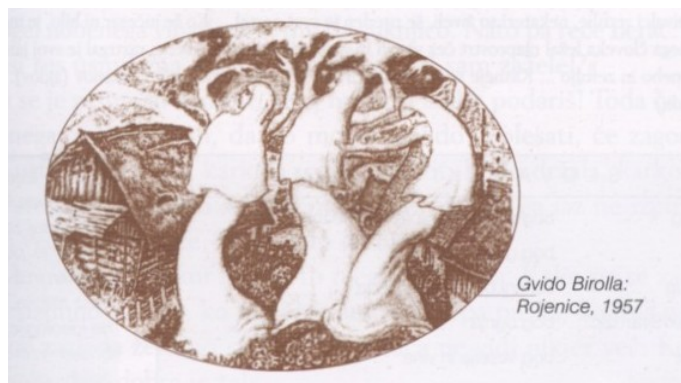
GDA SE DRAGI V AMERIKO ODPRAVLJA

- 1) V Ameriko se fant odpravi zaradi želje po boljšem življenju. To odločitev kmalu obžaluje, zaradi trdega dela in toženju po njegovem dekletu.
- 2) Izseljenski motiv se v tretji kitici preleta z ljubeznijo.
- 3) Jezik in slog sta preprosta, kmečka.

PRIPOVEDNIŠTVO:

ROJENICE IN SOJENICE

- 1) Naši predniki so bili prepričani, da je usoda našega življenja zapečaten ob rojstvu. Verjeli so, da našo usodo določijo rojenice, po nekod sojenice, takoj ob našem rojstvu.

Guido Birolla:
Rojenice, 1957

KURENT

- 1) Kurent je norčav in zelo iznajdljiv. Prelisiči hudiča, smrt, svetega Petra in celo ljudi. Je pa tudi zelo radodaren in nesebičen, ko beraču podari svoj sedem letni zaslužek. S tem dejanjem postane priljubljen pri bogu.
- 2) Pripoved je sestavljena iz sedmih anekdot: Kako je bil Kurent dober do ljudi, kako je dobil darilo od boga, kako je prelisičil lovca, smrt, sodnika, hudiča in sv. Petra. Izrazito je število 7, veliko je pretiravanja, nastopajo tudi nadnaravne sile.
- 3) Gospod privezan h kolu spominja na Odiseja, ki se je privezal na jambor, da ne bi podlegel glasbi siren.

PETER KLEPEC

- 1) Čas dogajanja je obdobje, ko so Turki vdiral v slovensko ozemlje, prostor pa vas Čabr, ki je rodni kraj Petra Klepca, kasneje pa je prostor dogajanja cesarjev dvor, Zgodovinska podlaga so vdori Turkov.
- 2) Kmečki človek je predstavljen kot pošten, pogumen, spoštljiv, gospoda pa kot ošabni ljudje.
- 3) Pretiravanja se pojavljajo skozi celo zgodbo, ljudska proza pa je opazna v dejanjih, ko Peter Klepec drobi podkve, ko odtrga Turku roko,... Velikokrat se ponovijo tudi ljudska števila, na primer: sedem podkev,...

KRALJ MATJAŽ

- 1) Naravne sile rešijo kralja, ker nudijo zavetje poštenim in prijaznim ljudem. Narava je poosebljena v tem stavku: ....se je odprla skala....
- 2) Kovač predstavlja preprostega, kmečkega človeka, ki obogati. Ta del zgodbe je vzbudil pri kmečkem človeku željo po boljšem življenju.

ZLATO ROG

- 1) Bele žene predstavljajo naravo, Zlatorog pa nesmrtnost in popolnost v svetu. Lovčeva odločitev je zelo egoistična.
- 2) Vrh zgodbe je, ko lovec strelja na Zlatoroga. Razplet je tragičen saj lovec umre z Zlatorogom, bele žene odidejo. Konec je žalosten.
- 3) Lovec je predstavljen, kot prijatelj in zaveznik narave, ki ni dovolj cenjen v očeh drugih. Lah pa je bahač, ki si ljubezen kupuje z darili.

PREGOVORI IN REKI

- 1) Najbolj izstopajo reki: Drevo se po sadu pozna, rana ura – zlata ura, pamet je boljša kot žamet.
- 2) RAZLAGA:
  - Prijatelja spoznaš v nesreči = Pravi prijatelj ti bo vedno stal ob strani tudi, ko bo najhujše za oba
  - Kogar je kača pičila, se boji zvite vrvi = Ena slaba izkušnja vzbudi strah v človeku
  - Pamet je boljša kot žamet = Pamet je bolj vredna kot osebna lastnina
  - Kakršna setev, takšna žetev = Kar je dobro opravljeno prinese tudi dobro plačilo
  - Kdor visoko leta nizko pade = Ni dobro, če si postaviš previsoke cilje, takšne, ki niso realni
  - Kar iz srca pride, k srcu gre = Ljudje so hvaležni za lepe besede in iskrene misli
  - Jabolko ne pade daleč od drevesa = Otroci so podobni starši
  - Drevo se po sadu pozna = Vzgoja staršev se pozna na otrocih
  - V visoka drevesa rado treska = Ljudje, ki so na višjih položajih so bolj izpostavljeni
  - Kakor ti meni, tako jaz tebi = Nekomu vrneš milo za drago
  - Naglo storjeno, gotovo skaženo = Če je nekaj na hitro narejeno, ni nujno da je lepo in kvalitetno
  - Bolje pozno kot nikoli = Bolje, da nekaj narediš kasneje, kot pa nikoli
  - Rana ura – zlata ura = Zgodaj vstaneš, več dneva imaš na razpolago
  - Kdor košček kruha zometuje, večkrat drobtinic potrebuje = Varčevati je pomembno
  - Če človek pol sveta obteče, najboljši kruh doma se peče = Doma je najboljše
  - Zarečenega kruha se največ poje = Nikoli ne reci, da nečesa ne boš storil
  - Sosedov hlebec ima večji krajec = Vse kar je sosedovo se zdi boljše
  - Vsak kruh ima svojo skorjo = Vsaka stvar ima dve plati, slabo in dobro
  - Tuja peka nima teka = Tuje stvari niso pristne
  - Koder sonce teče, povsod kruh se peče = Tam kjer je sonce, je tudi sreča
  - Pridni najde dosti kruha, glad mori samo lenuha = Delavnost, pridnost je nagrajena
  - Na vsaki zemlji ne raste pšenica = Ni povsod enako dobro
  - Kdor ne seje, naj ne žanje = Kdor ne dela, naj ne bo nagrajen
  - S trebihom za kruhom = Greš v tuje kraje iskat boljše življenje
- 3) Marec – Sušec: mesec brez dežja, padavin; April – Mali traven: trava šele začne rasti; Maj – Veliki traven: prva košnja; Oktober – Vinotok: trte obrodijo; November – Listopad: jesen se začne, listje odpada